

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาศึกษา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Descriptive Cross -Sectional Study)

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรเป้าหมาย(Target Population) ได้แก่ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

ประชากรตัวอย่าง (Sample Population) คือ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินระดับปฏิบัติการ (Air Steward และ Air Hostess) ของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2547 ถึงเดือน มกราคม 2548 ที่มีเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ ทั้งนี้ต้องพ้นระยะการทดลองงาน และได้รับการบรรจุเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจากบริษัทอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ไม่ได้นับรวมพนักงานต้อนรับที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้างาน (Inflight Manager และ Air Purser) พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่อยู่ในระหว่างลา บวช ลาคลอด ลาป่วยและลากิจระยะยาว และพนักงานต้อนรับที่เป็นชาวต่างชาติ(ไต้หวัน ญี่ปุ่น และเกาหลี)

ตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่เข้าตามเกณฑ์ได้จากการคำนวณตัวอย่างตามสูตร ทาโร ยามาเน (63)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ $n =$ ขนาดตัวอย่าง

$N =$ จำนวนพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทั้งหมดในเดือนเมษายนปี พ.ศ.
2547 (3,989 คน)

$e =$ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มร้อยละ 5 ($\alpha = .05$)

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง = 363.54 คน (364 คน)

เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการเก็บข้อมูล จึงเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 10% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา = 402 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง(Sampling Techniques)

การวิจัยนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Random Sampling

จากจำนวนพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทั้งหมด 5,138 คน มีจำนวนพนักงานต้อนรับที่เข้าตามเกณฑ์ 3,989 คน โดยกลุ่มที่คัดออกจากการศึกษาได้แก่หัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจำนวน 149 คน และผู้จัดการเที่ยวบินจำนวน 326 คน พนักงานที่ลาบวชและลาภิกยาวจำนวน 9 คน พนักงานที่ลาคลอดจำนวน 173 คน พนักงานที่เป็นชาวต่างชาติ (ไต้หวัน เกาหลี ญี่ปุ่น) จำนวน 200คนและ พนักงานต้อนรับที่อยู่ในระหว่างการทดลองงานจำนวน 292 คน

พนักงานต้อนรับทั้ง 3,989คน ที่เข้าตามเกณฑ์การคัดเลือกถูกแบ่งกลุ่มตามเพศ (Stratum) จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามตำแหน่งงาน (Rank) แยกออกเป็นพนักงานต้อนรับชั้นหนึ่ง ระหว่างประเทศและข้ามทวีป พนักงานต้อนรับบนชั้นธุรกิจระหว่างประเทศและข้ามทวีป พนักงานต้อนรับบนชั้นธุรกิจในทวีปเอเชียและภายในประเทศ พนักงานต้อนรับบนชั้นประหยัดในทวีปเอเชีย และภายในประเทศ

แผนผังประชากร

*จาก Cabin Attendant Status ณ เดือน เมษายน 2547

ตารางแสดงจำนวนสัดส่วนของขนาดตัวอย่าง

ชั้นบริการ	เพศชาย (คน)	เพศหญิง (คน)	รวม (คน)	อัตราส่วน เพศชาย:เพศหญิง
ชั้นหนึ่ง	307	306	613	1:1
ชั้นธุรกิจ(ข้ามทวีป)	694	1,195	1,889	1:1.7
ชั้นธุรกิจ(ในเอเชีย)	179	394	573	1:2.2
ชั้นประหยัด	340	574	914	1:1.7
รวม	1,520	2,469	3,989	1:1.6

เมื่อได้จำนวนสัดส่วนของขนาดตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นไปทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Systematic Sampling โดยทำการสุ่มจากหมายเลขประจำตัวจากบัญชีรายชื่อของพนักงานต้อนรับของพนักงานต้อนรับ เลือก 1 คน เว้น 10คน จนครบตามจำนวนที่ต้องการ 402 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบ่งเป็น 3ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด 27 ข้อ ได้แก่

- ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส รายได้ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว การสูบบุหรี่ การเคยใช้สารเสพติด อายุที่เริ่มดื่ม และสาเหตุที่เริ่มดื่ม
- ปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ภาวะครอบครัว และการเคยดื่มสุราของคนในครอบครัว
- ปัจจัยทางด้านการทำงาน ได้แก่ อายุงาน ตำแหน่งงาน ความเครียดจากงาน ความเบื่อหน่ายงาน ความพึงพอใจงาน การมีปัญหากับเพื่อนร่วมงาน การมีปัญหากับหัวหน้างาน และการยอมรับการดื่มสุราของคนในที่ทำงาน
- ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ การใช้เวลาว่าง และการมีเพื่อนที่ดื่ม

ส่วนที่ 2 แบบคัดกรองการติดสุราของมิชิแกนฉบับย่อ (Brief Michigan Alcoholism Screening Test: BMAST) ทั้งหมด 10 ข้อ ใช้เพื่อประเมินพฤติกรรม การดื่มสุราของกลุ่มตัวอย่าง มีค่าความไว (Sensitivity) เท่ากับ 68% และความจำเพาะ (Specitivity) เท่ากับ 78% สำหรับกลุ่มประชากรที่เป็นคนไทย (26)

การแปลผล (103)

ได้ข้อละ 2 คะแนน ถ้าตอบ "ใช่" ในข้อ 1, 2, 4, 5, 6, 7, และ 10

ได้ข้อละ 5 คะแนน ถ้าตอบ "ใช่" ในข้อ 3, 8, และ 9

ค่าคะแนน 0-3 แสดงถึงการดื่มสุราแบบปกติ (Normal Drinking)

ค่าคะแนน 4 แสดงถึงการมีแนวโน้มว่าติดสุรา (Suggestive Alcoholism Drinking)

ค่าคะแนนตั้งแต่ 5 ขึ้นไปแสดงถึงการมีการติดสุรา (Alcoholism Drinking)

ส่วนที่ 3 แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Use Inventory) ใช้เพื่อประเมินลักษณะการดื่มสุราของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เป็นของ John I. Horn, Kenneth W. Wanberg, และ F. Mark Folster (62) พัฒนาฉบับภาษาไทย โดย รองศาสตราจารย์แพทย์หญิง นันทิกา ทวิชาชาติ โดยผ่านการแปลเป็นภาษาไทย และแปลกลับโดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษา และได้ผ่านการทดสอบความตรงในเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่า Internal Consistency Validity เท่ากับ 0.99 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 228 ข้อ

เนื่องจากแบบประเมิน AUI เป็นแบบสอบถามที่ไม่เคยมีผู้ได้นำมาใช้ในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยทดลองใช้กับตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย ที่ไม่ได้นำมาเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสถิติ เพื่อวัดความสอดคล้องภายในชุดเดียวกัน (Internal Consistency Reliability) = .973

การให้ค่าคะแนน

ข้อคำถามทั้งหมดเป็นแบบปรนัยที่เรียงลำดับจากคำตอบในทางลบหรือปฏิเสธ เช่น ไม่หรือไม่เคย ไปหาคำตอบที่แสดงการยอมรับในระดับต่ำเช่น บางครั้ง และไปหาคำตอบที่แสดงการยอมรับในระดับสูง เช่น บ่อยๆ ค่าคะแนนดิบในแต่ละข้อจะแตกต่างกันไป บางข้อจะมีเพียง 0 ถึง 1 (Dichotomous Scale) และบางข้ออาจมีตั้งแต่ 0 ถึง 5 (Likert Scale) โดยในข้อที่เป็นคำถามเชิงบวกจะได้ 1 คะแนนในข้อที่ตอบ "ใช่" และในข้อคำถามที่เป็นเชิงลบจะได้คะแนน 1 หรือในข้อที่ตอบว่า "ไม่ใช่" แบบประเมินนี้มีการให้ค่าคะแนนเพียง 141 ข้อเท่านั้น ข้อคำถามที่ไม่มีมีการให้ค่าคะแนนเป็นข้อคำถามซ้ำเพื่อดูความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

การแปลผล

ในแต่ละหัวข้อจะมีค่าของคะแนนคะแนนเฉลี่ยมาตรฐาน (Norm Scores) สำหรับหัวข้อของลักษณะการดื่มที่แตกต่างกันไป คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้มาจากค่าคะแนนเฉลี่ยมาตรฐานกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยต่างประเทศที่แบบสอบถามนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้น (62) ค่าคะแนนที่

อยู่สูงกว่าค่าคะแนนเกณฑ์เฉลี่ยมาตรฐาน แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยนั้นๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญในพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของผู้ที่ตอบแบบสอบถามAUI

มาตรวัด 3 แบบของแบบประเมินพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Use Inventory)

จุดประสงค์ของมาตรวัดแต่ละแบบ

1. มาตรวัดที่ 1 ใช้ในการจัดโปรแกรมในการรักษา (ในกรณีและผู้ตอบแบบสอบถามติดสุรา)
 2. มาตรวัดที่ 2 เพื่อแสดงภาพรวมของลักษณะของพฤติกรรมกรรมการดื่มสุรา ซึ่งมาตรวัดนี้จะเป็นมาตรวัดหลักที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อประเมินลักษณะของพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้

3. มาตรวัดที่ 3 แสดงคะแนนการติดสุรา (Alcoholics) ของผู้ตอบแบบสอบถาม

มาตรวัดที่ 1 (Primary Level) ใช้ประเมินลักษณะการดื่มสุรา แบ่งเป็นหัวข้อย่อย 4 หัวข้อ ได้แก่ สิ่งที่ได้รับจากการดื่ม รูปแบบการดื่ม ผลกระทบจากการดื่ม และการรับรู้และความกังวลเกี่ยวกับการดื่ม

- สิ่งที่ได้รับจากการดื่ม (Benefits)

1. ดื่มเพื่อช่วยในการเข้าสังคม มีจำนวน 9 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 5.56
2. ดื่มเพื่อช่วยให้จิตใจทำงานได้ดีขึ้น มีจำนวน 5 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 1.81
3. ดื่มเพื่อจัดการกับอารมณ์ มีจำนวน 7 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 5.37
4. ดื่มเพื่อจัดการปัญหาในชีวิตสมรส มีจำนวน 7 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 2.54

- รูปแบบ (Styles)

5. ดื่มเป็นกลุ่ม มีจำนวน 9 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 5.24
6. ย้ำคิดเกี่ยวกับการดื่ม มีจำนวน 7 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 3.49
7. ดื่มอย่างต่อเนื่อง มีจำนวน 8 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 6.23

- ผลกระทบจากการดื่ม (Consequences)

8. สูญเสียความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเมื่อดื่ม มีจำนวน 10 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 8.35
9. มีการปรับตัวที่ไม่ดีเกี่ยวกับบทบาททางสังคม มีจำนวน 8 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 6.35
10. อาการถอนยาทางด้านกรรับรู้ มีจำนวน 6 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 4.25
11. อาการถอนยาทางกาย มีจำนวน 6 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 5.33
12. มีปัญหาในชีวิตสมรสเนื่องจากการดื่ม มีจำนวน 6 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 3.47

- การรับรู้และความกังวล (Concerns and Acknowledgements)

13. ปริมาณที่ดื่ม (ที่รับรู้เมื่อดื่ม) มีจำนวน 3 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 6.10
14. ความรู้สึกผิดและความกังวลเมื่อดื่ม มีจำนวน 9 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 6.12
15. เคยพยายามที่จะจัดการกับการดื่มมีจำนวน 7 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 2.81
16. ความพร้อมที่จะรับการช่วยเหลือ มีจำนวน 8 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 17.28
17. การตระหนักถึงปัญหาการดื่ม มีจำนวน 6 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 12.38

มาตรวัดที่ 2 (Second Level)

1. ดื่มเพื่อให้การทำหน้าที่ต่างๆดีขึ้น มีจำนวน 16 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 8.45
2. ย้ำคิดเกี่ยวกับการดื่ม และมีการดื่มอย่างต่อเนื่อง มีจำนวน 14 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 9.35
3. ผลเสียจากการดื่มโดยตรง มีจำนวน 22 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 20.55
4. ผลเสียจากการดื่มโดยอ้อม มีจำนวน 11 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 8.39
5. ความกังวลเกี่ยวกับการดื่ม มีจำนวน 21 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 14.42
6. การรับรู้และตระหนักในปัญหาการดื่ม มีจำนวน 14 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 27.18

มาตรวัดที่ 3 (Third Level)

สามารถเป็นมาตรวัดอาการติดสุรา (Alcoholism) มีจำนวน 42 ข้อ คะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเท่ากับ 35.24

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

1. ผู้วิจัยได้ขอหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ถึงผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ บินของบริษัทรถบินไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อขออนุญาตทำการวิจัย
2. หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2547 ถึงเดือน มกราคม 2548 โดยโทรศัพท์ติดต่อกับผู้มีรายชื่อที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะต้องถามว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่ดื่มสุราใน 1 ปีที่ผ่านมาหรือไม่ ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามไม่ดื่มสุรา ผู้ตอบแบบสอบถามจะได้ตอบแบบสอบถามชุดที่มีเฉพาะส่วนที่ 1 เท่านั้น ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่ดื่มสุราใน 1 ปีที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถามจะได้ตอบแบบสอบถามชุดที่ประกอบด้วยทั้ง 3 ส่วน
3. นำแบบสอบถามมอบให้ผู้ถูกวิจัยทางช่องรับเอกสาร (บริษัทรถบินไทยได้จัดช่องรับเอกสารให้กับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทุกคน) พร้อมทั้งจดหมายที่แนบชื่อ หมายเลขของช่องรับเอกสารของผู้วิจัย (เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามกลับมาให้ผู้วิจัย) รวมทั้งข้อความขอความร่วมมือให้ส่งแบบสอบถามคืนภายในเวลา 2 สัปดาห์

4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลโดยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมด นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Windows Version 12.0 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่า

1. สถิติเชิงพรรณนา

1.1 ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส รายได้ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว การสูบบุหรี่ การเคยใช้สารเสพติด อายุที่เริ่มดื่ม และสาเหตุที่เริ่มดื่ม

1.2 ปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ภาวะครอบครัว และการเคยดื่มสุราของคนในครอบครัว

1.3 ปัจจัยทางด้านการทำงาน ได้แก่ อายุงาน ตำแหน่งงาน ความเครียดจากงาน ความเบื่อหน่ายงาน ความพึงพอใจงาน การมีปัญหากับเพื่อนร่วมงาน การมีปัญหากับหัวหน้างาน และการยอมรับการดื่มสุราของคนในที่ทำงาน

1.4 ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ การใช้เวลาว่าง และการมีเพื่อนที่ดื่ม

2. สถิติเชิงอนุมาน

2.1 สถิติ Chi-square วิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยตัวแปรต้น 24 ตัว กับ พฤติกรรมการดื่มสุราของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

2.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะการดื่มสุรารายด้านทั้งหมด 6 ด้าน ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของมาตรวัดที่ 2 จำแนกตามพฤติกรรมการดื่มสุราใน 3 กลุ่มของผู้ที่ดื่มสุรา

2.3 หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในผลวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ของคะแนนเฉลี่ยของลักษณะการดื่มสุรารายด้าน 6 ด้าน จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe

2.4 Multiple Linear Regression Analysis เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ โดยใช้วิธี Stepwise ในการคัดเลือกตัวแปรเข้าตัวแบบ